

REGION DE BRUXELLES-CAPITALE

Arrêté du Gouvernement de la
Région de Bruxelles-Capitale

BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK
GEWEST

Besluit van de Brusselse
Hoofdstedelijke Regering

**ARRÊTÉ DU GOUVERNEMENT DE LA
RÉGION DE BRUXELLES-CAPITALE
ENTAMANT LA PROCÉDURE DE
CLASSEMENT COMME MONUMENT DE
LA TOTALITÉ DE L'IMMEUBLE SIS
AVENUE PAUL DESCHANEL 20 A
SCHAERBEEK**

Le Gouvernement de la Région de
Bruxelles-Capitale,

Vu le Code bruxellois de l'Aménagement du
Territoire, l'article 222 ;

Vu la proposition du Secrétaire d'Etat
chargé de l'Urbanisme et du Patrimoine, des
Relations européennes et internationales,
du Commerce extérieur et de la Lutte contre
l'Incendie et l'Aide médicale urgente ;

Sur la proposition du Ministre du
gouvernement de la Région de Bruxelles-
Capitale chargé des Monuments et Sites ;

Après délibération,

Arrête :

Article 1er – Est entamée la procédure de
classement comme monument de la totalité
de l'immeuble sis avenue Paul Deschanel
20 à Schaerbeek, en raison de son intérêt
historique et artistique précisé dans
l'annexe I faisant partie intégrante du
présent arrêté.

Le bien est connu au cadastre de
Schaerbeek, 6e division, section D, parcelle
n° 4Y5.

La délimitation du bien et de la zone de
protection est reprise sur le plan figurant à
l'annexe II du présent arrêté.

Art. 2 – La zone de protection relative au
monument décrit dans l'article 1er comprend
l'ensemble des parcelles et des voiries ainsi
que les parties de parcelles et de voiries

**BESLUIT VAN DE BRUSSELSE
HOOFDSTEDELIJKE REGERING TOT
INSTELLING VAN DE PROCEDURE TOT
BESCHERMING ALS MONUMENT VAN
DE TOTALITEIT VAN HET GEBOUW
GELEGEN PAUL DESCHANELLAAN 20
IN SCHAERBEEK**

De Brusselse Hoofdstedelijke Regering,

Gelet op het Brussels Wetboek van
Ruimtelijke Ordening, artikel 222;

Gelet op het voorstel van de
Staatssecretaris bevoegd voor Stedenbouw
en Erfgoed, Europese en Internationale
Betrekkingen, Buitenlandse Handel en
Brandbestrijding en Dringende Medische
Hulp;

Op voordracht van de Minister van de
Brusselse Hoofdstedelijke Regering, belast
met Monumenten en Landschappen;

Na beraadslaging,

Besluit:

Artikel 1 – Wordt ingesteld de procedure tot
bescherming als monument van de totaliteit
van het gebouw gelegen Paul
Deschanellaan 20 in Schaerbeek, wegens
zijn historische en artistieke waarde die
wordt verduidelijkt in bijlage I die integrerend
deel uitmaakt van dit besluit.

Het goed is gekend ten kadaster van
Schaerbeek, 6de afdeling, sectie D, perceel
nr. 4Y5.

De afbakening van het goed en de
vrijwaringszone wordt aangeduid op het
plan in bijlage II van dit besluit

Art. 2 – De vrijwaringszone met betrekking
tot het monument dat in artikel 1 beschreven
wordt, omvat het geheel van de percelen en
wegen, evenals de gedeelten van de
percelen en de wegen opgenomen in de

reprises dans le périmètre délimité sur le plan figurant à l'annexe II du présent arrêté.

perimeter die op het plan in bijlage II bij dit besluit afgebakend worden.

Art. 3 – Le Ministre qui a les Monuments et Sites dans ses attributions est chargé de l'exécution du présent arrêté.

Art. 3 – De Minister bevoegd voor Monumenten en Landschappen wordt belast met de uitvoering van dit besluit.

Bruxelles, 6 mai 2021

Brussel, 6 mei 2021

Pour le Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale,

Voor de Regering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest,

Le Ministre-Président du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale chargé du Développement territorial et de la Rénovation urbaine, du Tourisme, de la Promotion de l'Image de Bruxelles et du Biculturel d'Intérêt régional,

De Minister-President van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering, bevoegd voor Territoriale Ontwikkeling en Stadsvernieuwing, Toerisme, de Promotie van het Imago van Brussel en Biculturele Zaken van Gewestelijk Belang,

Rudi VERVOORT

Le Ministre du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale, chargé des Finances, du Budget, de la Fonction publique, de la Promotion du Multilinguisme et de l'Image de Bruxelles,

De Minister van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering, bevoegd voor Financiën, Begroting, Openbaar Ambt, de Promotie van Meertaligheid en van het Imago van Brussel,

Sven GATZ

Copie certifiée conforme
Voor eensluidend afschrift

 19-05-2021
Chancellerie - Kanselarij
Hamid MHAOUCHI

ANNEXE I A L'ARRETE DU GOUVERNEMENT DE LA REGION DE BRUXELLES-CAPITALE ENTAMANT LA PROCÉDURE DE CLASSEMENT COMME MONUMENT DE LA TOTALITÉ DE L'IMMEUBLE SIS AVENUE PAUL DESCHANEL 20 À SCHAERBEEK

Réf cadastrale : Schaerbeek, 6e division, section D, parcelle n° 4Y5.

Description sommaire :

Les façades :

Située aux abords de l'avenue Paul Deschanel, cette maison bourgeoise de style Art Déco est édifiée en 1927 pour un dénommé Homem de Macédo, qui fut ambassadeur du Portugal, par l'architecte E. Vanlerberghe qui signe sur le soubassement (ACS/Urb. 208-20).

La façade, qui compte trois niveaux, est marquée aux étages par une arcade sur culot, à montants à redents et arc polygonal, abritant un bow-window de plan trapézoïdal et une loggia à garde-corps en fer forgé. La façade est élégamment rehaussée par un décor de cannelures et de motifs floraux stylisés, typique de l'Art Déco. La corniche est largement débordante, suivant le relief de l'arcade.

Au-dessus d'un rez-de-chaussée paré de pierre blanche, les étages sont en briques blanches de Silésie et rehaussés d'éléments en pierre blanche ainsi que de briques vernissées blanches et bleu clair.

La porte d'entrée, particulièrement remarquable, est vitrée et décorée d'un ferronnerie à motif de fontaine. Les menuiseries sont conservées.

La façade arrière se caractérise, à hauteur du premier étage, par un imposant bow-window polygonal conservant des vitraux. Au niveau supérieur, un garde-corps métallique Art Déco devance une terrasse protégée d'une verrière. Au rez-de-chaussée, une véranda prolonge la pièce arrière occupée par la cuisine (récente). Elle a probablement été aménagée à une époque ultérieure.

L'intérieur :

On accède depuis la rue à l'intérieur de la maison par un élégant hall d'entrée donnant sur un couloir menant vers le jardin, à l'arrière. Le hall d'entrée est paré de marbre brun/beige et marqué par la présence d'une grille de radiateur métallique au motif végétal typique de l'Art Déco.

À droite de ce couloir, au cœur de la maison se déploie une ample cage d'escalier, dont la rampe en ferronnerie reprend le motif végétal Art Déco de la grille de radiateur. Un grand lanterneau rectangulaire à vitrail Art Déco perce le plafond de la cage d'escalier principale, lui conférant un éclairage zénithal naturel.

Cet escalier principal est doublé d'un second escalier, de service, qui se compose de deux parties qui s'inversent à hauteur du premier étage : la première montant du rez-de-chaussée au premier étage, et la seconde du premier vers les combles. Au premier étage, le palier de l'escalier de service (dégagement) est occupé par le monte-plats et un petit office qui permettait de desservir la salle à manger. Au deuxième, le palier de cet escalier est occupé par des armoires vraisemblablement à destination du linge (litterie).

L'escalier principal distribue les espaces de vie : une pièce côté rue et une pièce en façade arrière à chaque étage. A hauteur du rez-de-chaussée, un bureau côté rue et une cuisine à l'arrière (entièrement refaite) ; la salle à manger et le salon à hauteur du premier étage (ou bel étage) ; les deux chambres et la salle de bain au deuxième étage. Dans les combles, uniquement accessibles par l'escalier de service, se trouvent l'ancienne chambre de bonne (avec un cabinet de toilette) en façade arrière et le grenier côté rue.

Le bureau du rez-de-chaussée et les pièces du premier étage conservent leur ensemble décoratif d'origine particulièrement soigné : boiseries foncées et mobilier en bois intégré pour le bureau et le salon, quincailleries, serrurerie, cheminées, portes intégrant des impostes à vitrail Art Déco coloré, revêtement de sols (parquets), cache-radiateurs, etc. Contrairement au décor choisi pour le hall d'entrée, ou celui du salon du rez-de-chaussée, en parfaite harmonie avec le style affiché en façade, l'ensemble décoratif des pièces de vie du bel étage est davantage traditionnel, bien qu'aussi élégant et raffiné. En façade arrière, les trois baies du bow-window éclairent largement le salon qui a reçu un décor aux motifs évoquant l'intérieur d'une cabine de navire, tandis que les châssis conservent des vitraux reprenant notamment le portrait de navigateurs et explorateurs portugais (Vasco de Gama, Diogo Cao), des motifs qui évoquent les origines du commanditaire de la maison, Homem de Macédo.

Au deuxième étage, les pièces, plus intimes, ont reçu un décor plus sobre (les plafonds sont cernés d'une simple moulure arrondie dans la chambre). Dans la salle de bain, les installations sanitaires sont d'inspiration Art Déco mais seule la baignoire et le carrelage sur les murs (intégrant notamment de petites grilles de ventilation) sont d'époque.

Intérêt présenté par le bien selon les critères définis à l'article 206, 1° du Code bruxellois de l'Aménagement du Territoire :

Intérêt historique et artistique :

Située à proximité du parc Josaphat et de la place Meiser, la maison se dresse aux abords d'une longue et large artère arborée, l'avenue Paul Deschanel. Résidentielle, l'avenue est bâtie pour une large part entre 1922 et 1939, de maisons et d'immeubles à appartements souvent de style ou d'inspiration Art Déco formant des enfilades particulièrement cohérentes d'un point de vue architectural, comme celle constituée par les n°s 18 à 26, au sein de laquelle se démarque la maison bourgeoise sise au n° 20. La façade de cet immeuble se distingue de cet ensemble urbanistique pour sa composition particulièrement originale, mais aussi pour le soin très particulier accordé aux détails décoratifs tel que la grille de la porte d'entrée qui est d'un grand raffinement.

La maison, en parfait état, est un en effet témoin remarquable et particulièrement représentatif du style Art Déco à Bruxelles, tel qu'interprété par l'architecte E. Vanlerberghe. Elle présente un intérêt intrinsèque sur le plan de sa typologie – intégralement préservée ce qui est rare – qui en fait ainsi un témoin remarquable de l'habitat ou du mode de vie bourgeois à Bruxelles durant l'Entre-Deux-Guerres. L'intérieur, cosu et raffiné, se caractérise par la qualité et la finesse de la mise en œuvre des matériaux, soit dans le plus pur esprit du style Art Déco (le hall d'entrée, la cage d'escalier sont à ce titre particulièrement remarquables), soit dans un style plus traditionnel (les pièces de réception au bel étage), créant pour chacun de ces espaces un confort et une ambiance particulière.

La maison reflète ainsi clairement les ambitions sociales de son commanditaire, un dénommé Homem de Macédo, ambitions qui s'expriment surtout dans les espaces de circulation et de réception auxquels on a accordé une attention toute particulière. Le commanditaire a également souhaité marquer la décoration de la pièce arrière du premier étage de ses origines portugaises, notamment dans les motifs des vitraux.

La production de l'architecte E. Vanlerberghe est encore peu connue. On sait cependant qu'il est l'auteur, sur le territoire bruxellois, de quelques immeubles repris à l'inventaire du patrimoine immobilier de la Région bruxelloise dont les n° 24 et n° 58 avenue P. Deschanel.

Vu pour être annexé à l'arrêté du 6 mai 2021

Le Ministre-Président du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale, chargé du Développement territorial et de la Rénovation urbaine, du Tourisme, de la Promotion de l'Image de Bruxelles et du Biculturel d'intérêt régional,

Rudi VERVOORT

Le Ministre du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale, chargé des Finances, du Budget, de la Fonction publique, de la Promotion du Multilinguisme et de l'Image de Bruxelles,

Sven GATZ

BIJLAGE I BIJ HET BESLUIT VAN DE BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING TOT INSTELLING VAN DE PROCEDURE TOT BESCHERMING ALS MONUMENT VAN DE TOTALITEIT VAN HET GEBOUW GELEGEN PAUL DESCHANELLAAN 20 IN SCHAERBEEK

Kadastrale gegevens: Schaarbeek, 6de afdeling, sectie D, perceel nr. 4Y5.

Beknopte beschrijving:

De gevels:

Deze burgerwoning in art-decostijl ligt aan de Paul Deschanellaan en werd in 1927 gebouwd voor een zekere Homem de Macédo, ambassadeur van Portugal, naar een ontwerp van architect E. Vanlerberghe die op de ondermuur zijn naam liet optekenen (AGS/Urb. 208-20).

De gevel bestaat uit drie bouwlagen die op de verdiepingen worden gekenmerkt door een arcade op een lampet, met getrapte stijlen en een veelhoekige boog, waarin zich een trapeziumvormige bow-window en een loggia met een smeedijzeren borstwering bevindt. De gevel wordt tevens verfraaid met cannelures en gestileerde bloemenmotieven die typische voor art deco zijn. De ruim uitkragende kroonlijst volgt de uitsprong van de arcade.

De verdiepingen in witte Silezische baksteen, boven de met natuursteen beklede benedenverdieping, zijn versierd met elementen in natuursteen en wit en blauw geverniste bakstenen.

De zeer opmerkelijke beglaasde toegangsdeur is gedecoreerd met een smeedijzeren fonteinmotief. Het schrijnwerk werd bewaard.

De achtergevel heeft ter hoogte van de eerste verdieping een indrukwekkend veelhoekig bow-window waarvan de glasramen zijn behouden. Op de hoogste bouwlaag bevindt zich een terras dat met glas wordt afgeschermd en waar een metalen art-decoborstwering voor werd geplaatst. Op de benedenverdieping ligt een veranda in het verlengde van het achterste vertrek waar de (recente) keuken werd ondergebracht. Deze werd vermoedelijk in een latere periode ingericht.

Interieur:

Vanaf de straat komt men binnen in het huis via een elegante inkomhal die uitgaat op een gang die naar de tuin achteraan leidt. De inkomhal is opgesmukt met een bruin-beige marmer. De aanwezigheid van een metalen hekwerk voor de verwarming met typisch art-decoplantenmotief vormt de blikvanger.

Rechts van deze gang bevindt zich te midden van het huis een grote traphal met een smeedijzeren trapeleuning waarin het art-decoplantenmotief van het hekwerk voor de verwarming wordt hernomen. In het plafond van de hal van de hoofdtrap zit een grote rechthoekige glazen koepel, met een art-decoglasraam, die van bovenaf natuurlijk licht binnenlaat.

Naast deze hoofdtrap is er een tweede trap, een diensttrap, die uit twee delen bestaat: een eerste deel aan de rechterkant van de hoofdtrap van de benedenverdieping tot de eerste verdieping, een tweede deel links van de hoofdtrap van de eerste verdieping tot onder het dak. Op de eerste verdieping beschikt de overloop van de diensttrap (de doorgang) over een keukenlift en een kleine bijkeuken waar de spullen van de eetkamer konden worden opgeruimd. Op de tweede verdieping van deze trap staan kasten die waarschijnlijk bestemd waren voor het linnen (beddengoed).

De hoofdtrap voert naar de leefruimtes: een vertrek aan de straatkant en een ruimte aan de achtergevel op elke verdieping. Op de benedenverdieping vinden we een bureau aan de straatkant en een (volledig vernieuwde) keuken aan de achterkant; op de eerste verdieping (of bel-etage) de eetkamer en het salon; op de tweede verdieping twee kamers en de badkamer. Op de zolderverdieping, die enkel toegankelijk is via de diensttrap, bevinden zich aan de achterzijde de voormalige kamer van de dienstmeid (met een toiletruimte) en aan de straatkant de zolder.

In het bureau op de benedenverdieping en de vertrekken van de eerste verdieping is een bijzonder verzorgd decoratief geheel behouden: donker houtwerk en volledig houten meubels voor het bureau en het salon, ijzerwerk, sloten, schoorsteenmantels, deuren met bovenlichten die gekleurde art-decoglasramen bevatten, vloerbekleding (parket), radiatorkasten enz. In tegenstelling tot het decor dat voor de inkomhal of het salon van de benedenverdieping werd gekozen en dat perfect aansluit bij de stijl van de voorgevel, is het decoratieve geheel van de leefruimtes van de bel-etage traditioneler, maar zeker zo elegant en verfijnd.

Aan de achterzijde zorgen de drie vensters van het bow-window voor overvloedig licht in het salon dat versierd werd met motieven die aan de binnenzijde van een scheepscabine doen denken. In het raamwerk zijn glasramen bewaard gebleven die met name Portugese zeevaarders en ontdekkingsreizigers (Vasco da Gama, Diogo Cao) voorstellen. Deze afbeeldingen verwijzen naar de afkomst van de opdrachtgever van het huis, Homem de Macédo.

Op de tweede verdieping werden de kleinere vertrekken soberder aangekleed (de plafonds worden in de kamer met eenvoudig afgerond lijstwerk afgeboord). In de badkamer is het sanitair geïnspireerd op art-decostijl, maar enkel de badkuip en de betegeling van de muren (waarin meer bepaald kleine ventilatieroosters zijn verwerkt) dateren werkelijk uit die periode.

Waarde van het goed volgens de criteria die worden bepaald in artikel 206, 1° van het Brussels Wetboek van Ruimtelijke Ordening

Historische en artistieke waarde:

Het huis is gelegen in de buurt van het Josaphatpark en het Meiserplein, en bevindt zich langs een lange en brede verkeersweg met bomen, de Paul Deschanellaan. Huizen en appartementsgebouwen in art-decostijl of in een op art deco geïnspireerde stijl liggen aan deze residentiële laan die grotendeels werd gebouwd tussen 1922 en 1939. Ze vormen een aaneenschakeling van panden die op architecturaal vlak bijzonder goed bij elkaar aansluiten. De huizenrij van nummer 18 tot 26, waarvan ook de burgerwoning van nummer 20 deel uitmaakt, is hier een voorbeeld van. De gevel van dit gebouw onderscheidt zich van dit stedenbouwkundige geheel door de bijzonder originele samenstelling, maar ook door de opmerkelijke zorg die werd besteed aan de decoratieve details, zoals het ijzersmeedwerk van de uiterst verfijnde voordeur.

Het huis verkeert in perfecte staat en is een opmerkelijke en bijzonder representatieve getuige van de Brusselse art-decostijl, zoals geïnterpreteerd door architect E. Vanlerberghe. Het heeft tevens een intrinsieke waarde wat betreft de typologie – die integraal bewaard is gebleven, wat zeldzaam is – waardoor het een opmerkelijke getuige is van de manier van wonen of leven van de Brusselse burgerij in het interbellum. Het weelderige en geraffineerde interieur kenmerkt zich door de kwaliteit en de finesse van de uitvoering van de materialen, ofwel helemaal in art-decostijl (de inkomhal en de traphal zijn in dit opzicht buitengewoon), ofwel in een meer traditionele stijl (de ontvangstruimtes op de bel-etage), wat elk van deze ruimtes comfort en een bijzondere sfeer verleent.

Het huis weerspiegelt ook duidelijk de sociale ambities van de opdrachtgever, Homem de Macédo. Zijn ambities komen vooral tot uitdrukking in de doorgangs- en ontvangstruimtes waar bijzondere aandacht aan is besteed. De opdrachtgever heeft verder ook zijn Portugese roots in de decoratie van de ruimte achteraan de eerste verdieping willen verwerken, met name in de afbeeldingen in de glasramen.

Uitvoeringen van architect E. Vanlerberghe zijn nog weinig gekend. We weten echter dat hij in Brussel een aantal gebouwen heeft ontworpen die in de inventaris van het bouwkundig erfgoed van het Brussels Gewest zijn opgenomen, zoals de nummers 24 en 58 van de P. Deschannellaan.

Gezien om te worden gehecht aan het besluit van 6 mei 2021

De Minister-President van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering, bevoegd voor Territoriale Ontwikkeling en Stadsvernieuwing, Toerisme, de Promotie van het Imago van Brussel en Biculturele Zaken van Gewestelijk Belang

Rudi VERVOORT

De Minister van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering, bevoegd voor Financiën, Begroting, Openbaar Ambt, Promotie van Meertaligheid en van het Imago van Brussel,

Sven GATZ

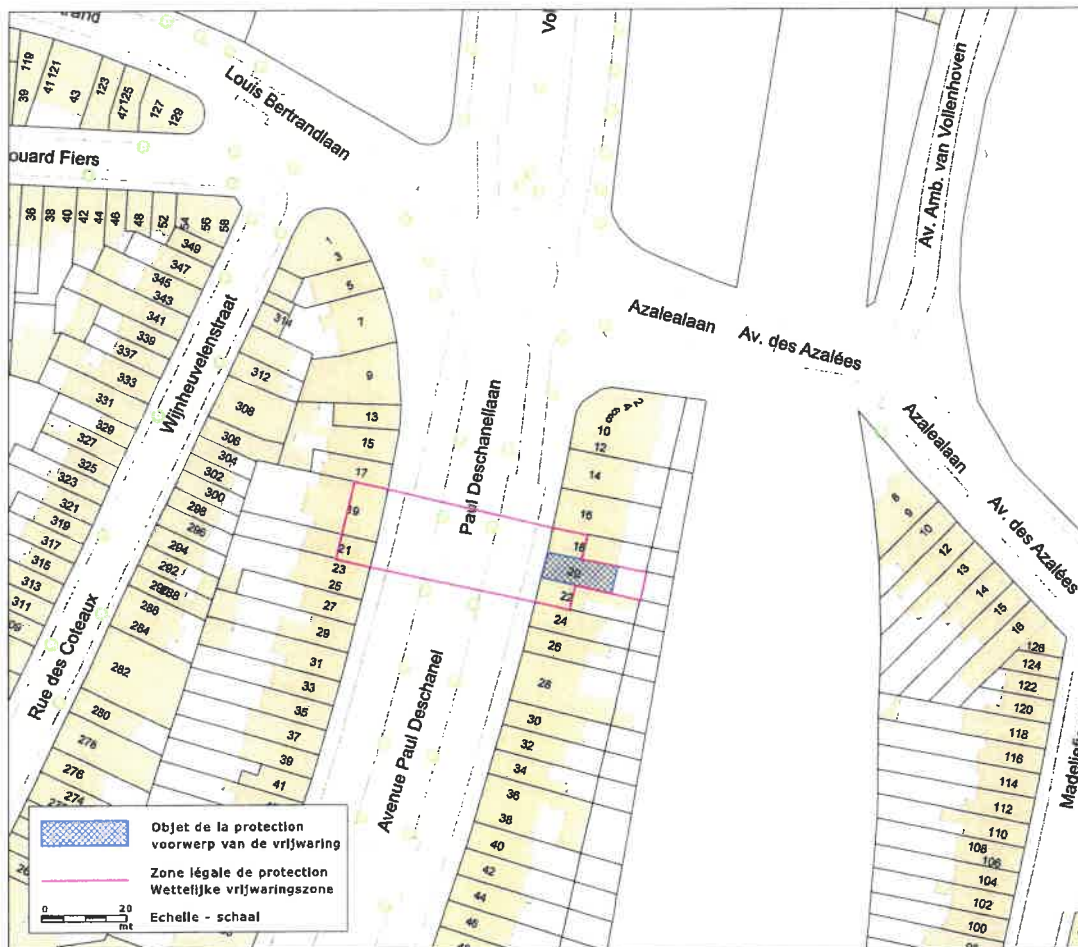

ANNEXE II A L'ARRETE DU GOUVERNEMENT DE LA REGION DE BRUXELLES-CAPITALE ENTAMANT LA PROCEDURE DE CLASSEMENT COMME MONUMENT DE LA TOTALITE DE L'IMMEUBLE SIS AVENUE PAUL DESCHANEL 20 A SCHAERBEEK

BIJLAGE II VAN BIJ HET BESLUIT VAN DE BRUSSELSSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING TOT INSTELLING VAN DE PROCEDURE TOT BESCHERMING ALS MONUMENT VAN DE TOTALITEIT VAN HET GEBOUW GELEGEN PAUL DESCHANELLAAN 20 IN SCHAERBEEK

**DELIMITATION DU BIEN ET
DE SA ZONE DE PROTECTION**

**AFBAKENING VAN HET GOED EN
VAN ZIJN VRIJWARINGSZONE**

Vu pour être annexé à l'arrêté du, 6 mai 2021

Gezien om te worden gevoegd bij het besluit van, 6 mei 2021

Le Ministre-Président du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale chargé du Développement territorial et de la Rénovation urbaine, du Tourisme, de la Promotion de l'Image de Bruxelles et du Biculturel d'intérêt régional,

De Minister-President van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering, bevoegd voor Territoriale Ontwikkeling en stadsvernieuwing, Toerisme, de Promotie van het imago van Brussel en Biculturele Zaken van gewestelijk belang,

Rudi VERVOORT

Le Ministre du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale, chargé des Finances, du Budget, de la Fonction publique, de la Promotion du Multilinguisme et de l'Image de Bruxelles,

De Minister van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering, bevoegd voor Financiën, Begroting, Openbaar Ambt, Promotie van Meertaligheid en van het Imago van Brussel,

Sven GATZ

Copie certifiée conforme
Voor eensluidend afschrift

19-05-2021

Chancellerie - Kanselarij
Hamid MHAOUCHI

